

DOHODA O VINĚ A TRESTU V ČESKÉM TRESTNÍM PRÁVU A JEJÍ PROBLEMATICKÉ MOMENTY

JANA KURSOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Článek se zaměřuje na institut dohody o vině a trestu, který byl nedávno nově zaveden do českého trestního práva. V článku bude popsána povaha dohody o vině a trestu a její vztah k základním zásadám českého trestního práva. Dále budou v článku nastíněny možné aplikační problémy dohody o vině a trestu v její současné podobě. Zhodnocen bude také přínos tohoto způsobu řešení trestné činnosti.

Key words in original language

dohoda o vině a trestu; odklony; základní zásady

Abstract

This article is focused on plea bargaining, which was recently established into the Czech criminal law. The article describes nature of this agreement and its relation to the basic principles of Czech criminal law. Possible application problems of plea bargaining in its current form will be outlined further as well as evaluation of its benefits.

Key words

plea bargaining; diversions; basic principles

1. ÚVODEM

Do českého trestního práva byla zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. září 2012 zavedena dohoda o vině a trestu. Jedná se o možnost státního zástupce sjednat s obviněným, za případně účasti poškozeného, dohodu o vině a trestu, kterou následně schvaluje soud. Tento nový institut patří k určujícím rysům trestního řízení ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii. Jeho českou formu však nelze zcela srovnávat s typickým angloamerickým dohadovacím řízením o vině a trestu, jedná se spíše o inspiraci některými prvky. K podobné úpravě před Českou republikou přistoupily také státy, které jsou nám z kulturního a historického hlediska bližší – např. Slovensko a Německo. Jedná se tedy o další příklad pronikání prvků práva anglosaského do systému práva kontinentálního.

Hlavní motivací pro zavedení dohody o vině a trestu byla podle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb. (dále jen důvodová zpráva) především snaha zajistit obviněnému v plném rozsahu právo na rychlý a spravedlivý proces. Mělo by dojít ke zkrácení doby, která

uběhne mezi spácháním trestného činu a jeho projednáním v trestním řízení, stejně jako ke zkrácení doby, kdy jsou obviněný a poškozený vystavováni nejistotě o výsledku řízení. Od zavedení dohody o vině a trestu se tedy očekává, že povede ke zrychlení, zjednodušení a zefektivnění trestního řízení, tak aby měly soudy větší prostor pro projednávání závažné trestné činnosti. Opomenout nelze ani předpokládané finanční úspory při nekonání standardního řízení. Přínos dohody o vině a trestu by měl spočívat také v tom, že oběti nebudou opakovaně vystavovány stresu z veřejného projednávání detailů trestného činu a dojde tak mimo jiné také k ochraně obětí před sekundární viktimizací.¹

Názory odborné veřejnosti na zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého trestního práva by se daly označit jako rozporuplné, po dobu přípravy finální legislativní verze se objevilo se mnoho argumentů pro i proti.² K argumentům pro zavedení dohody o vině a trestu, které nejsou uvedeny v důvodové zprávě, by bylo možné připojit také zmírnění konfliktního rázu trestního řízení, kdy konflikt mezi stranami neeskaluje (jako tomu může být ve standardním řízení) a posílení role procesních stran v řízení, kdy je jejich aktivita důležitá pro pozici v dohadovacím řízení.³

Námitkou, která zaznívá z řad odpůrců institutu dohody o vině a trestu nejčastěji, je nepřijatelné přibližování trestního procesu občanskému soudnímu řízení, kdy o vině a trestu má z povahy veřejného práva rozhodovat stát, ne strany. Jako problematické se jeví také zredukování dokazování, kdy doznání nemůže být považováno za „korunu důkazů“ už jen proto, že nemusí být věrohodné. Objevují se také obavy, že se u tohoto typu řízení vytrácí sociálně etický aspekt trestání a místo toho dochází ke kupčení se spravedlností, které může vyústit v nerovné zacházení s pachateli, kteří se za jinak stejných podmínek mohou dočkat podstatně odlišných výsledků. Jako velmi zajímavá se jeví také námitka, že základní argument pro zavedení

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

² MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150., PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000., roč. 139, č. 12, s. 1144-1181. ISSN 0231-6625., ŠABATA, Karel; Růžička, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 6, s. 6-14. ISSN 1214-3758., NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 7-8, s. 28-31. ISSN 1211-2860.

³ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.

dohody o vině a trestu, kterým je přetížení trestní justice, neobstojí ve srovnání se zatížením soudů trestní agendou v zahraničí.⁴

2. POVAHA DOHODY O VINĚ A TRESTU A JEJÍ MÍSTO V SYSTÉMU TRESTNÍHO PRÁVA

Dohoda o vině a trestu byla v českém trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen TR) zařazena do hlavy dvacáté, mezi zvláštní způsoby řízení.

V případě dohody o vině a trestu neprobíhá klasické hlavní líčení, ale jedná se o dohodu mezi státním zástupcem a obviněným, kdy soud následně rozhoduje o jejím schválení nebo neschválení. Soud ale neprovádí dokazování a není aktivní při určování viny a výše trestu, pouze zkoumá, zda nedošlo k porušení zákonných podmínek pro sjednání dohody. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb. se naopak nepřipouští, aby soud zasahoval do sjednané dohody a navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám, jelikož by se tak dostal z role nezávislého posuzovatele dohody do role obdobné, jakou mají strany, kdy by před vlastním rozhodnutím v podstatě vyjednával o jednotlivých výrocích.⁵

Ve vztahu k obvyklému projednání věci v hlavním líčení se jedná se o alternativní způsob, v rámci kterého dochází k významnému odchýlení od standardní podoby trestního řízení, což je typickým rysem pro odklony v trestním právu procesním.

Rozsudek, kterým soud dohodu o vině a trestu schválí, má ale povahu odsuzujícího rozsudku a kromě výroku o vině, trestu a náhradě škody v něm je obsažen i výrok o schválení dohody o vině a trestu. Řízení o dohodě o vině a trestu je tedy ukončeno odsuzujícím rozsudkem a zároveň je také rozhodnuto o vině a trestu.

Dohoda o vině a trestu se tedy sice vydává ve zvláštním řízení, neznamená ale jiné vyřízení věci, protože má povahu odsuzujícího rozsudku. Z tohoto důvodu je povaha dohody o vině a trestu coby odklonu poněkud sporná a nemůže být proto označena za typický odklon. Nicméně vzhledem k tomu, že u dohody o vině a trestu dochází k velmi významnému odchýlení od standardní podoby trestního řízení, je možno ji chápat (stejně jako např. trestní příkaz) jako odklon v širším slova smyslu.

⁴ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

3. DOHODA O VINĚ A TRESTU A JEJÍ VZTAH K ZÁKLADNÍM ZÁSADÁM ČESKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA

Dohoda o vině a trestu je jedním z dalších institutů nedávno zavedených do českého trestního práva, které vychází nikoliv z kontinentální právní tradice, ale ze systému common law. Jako taková, je i dohoda o vině a trestu logicky v jistém rozporu s určitými základními zásadami českého trestního práva a s jeho kontinentální tradicí. A není zdaleka jediná. Dalším výjimky lze nalézt např. u narovnání, trestního příkazu nebo spolupracujícího obviněného. Pak se ovšem nabízí otázka, kolik takových výjimek jsou ještě základní zásady našeho trestního práva schopny „ustát“ a od kterého okamžiku můžeme začít mluvit o tom, že na ně začínáme pomalu, ale jistě rezignovat.

Institut dohody o vině a trestu je v souladu se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů (§ 2 odst. 1 TŘ), zásadou presumpce neviny (§ 2 odst. 2 TŘ) a zásadou oficiality (§ 2 odst. 4 TŘ). Dohoda o vině a trestu je také v souladu se zásadou rychlosti řízení uvedenou v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ (zrychlení řízení bylo jedním z důvodů zavedení dohody o vině a trestu do českého trestního práva), zásadou přiměřenosti (§ 2 odst. 4 TŘ), zásadou obžalovací (§ 2 odst. 8 TŘ) a zásadou zajištění práva na obhajobu stanovenou v § 2 odst. 13 TŘ (podle ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) TŘ o nutné obhajobě musí mít při sjednávání dohody o vině a trestu obviněný obhájce už v přípravném řízení).

Dohoda o vině a trestu je podle jejích kritiků v rozporu s některými ze základních zásad trestního práva procesního, např. se zásadou legality, která je uvedena v ustanovení § 2 odst. 3 TŘ. Stejně jako v případě jiných odklonů je i zde dána státnímu zástupci možnost, vyřídit věc ve jménu urychlení a zefektivnění trestního řízení jiným způsobem, než tradičním postavením před soud, který rozhodne o vině a trestu.

V ustanovení § 2 odst. 5 TŘ je vyjádřena zásada materiální pravdy, resp. zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností. V trestním řízení se nelze spokojit s tím, co strany jako pravdu uznávají a které skutečnosti předloží soudu k rozhodnutí, ale soud musí vycházet při rozhodování ze zjištění skutečného děje, z obsahově správných faktů, soud není vázán nepravdivým doznáním obviněného stejně, jako není vázán pouze důkazními návrhy obviněného.⁶

Jednou z podmínek sjednání dohody o vině a trestu je pávě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledku přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o jeho prohlášení (§ 175a odst. 3 TŘ). Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. k tomu uvádí: Uzavření

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. 784 s. ISBN 978-80-87212-30-1. S. 143

dohody o vině a trestu bude vyžadovat výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli a trestném činu, než při zahájení trestního stíhání, nebude však nutné provádět vyčerpávajícím způsobem všechny dostupné důkazy, které by jinak byly potřebné pro podání obžaloby. Aplikace institutu dohody o vině a trestu tak bude možná v takové fázi přípravného řízení, v níž budou dostatečně prokázány základní skutkové okolnosti potvrzující, že skutek je trestným činem, jeho právní kvalifikace a pravdivost prohlášení obviněného o vině.⁷ Zde je třeba upozornit například na možnost krytí spolupachatelů (ať už z vlastní vůle nebo z donucení) nebo na přiznání se k méně závažné trestné činnosti za účelem zakrytí a odpoutání pozornosti od činnosti závažnější.

Další zásada trestního řízení, u které je možné spatřovat určitý rozpor, je zásada volného hodnocení důkazů vyjádřená v § 2 odst. 6 TŘ, kdy orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Podstata zásady volného hodnocení důkazů spočívá v tom, že není zákonem stanoveno, jaké množství důkazů a v zásadě ani jaký druhu důkazních prostředků je nutné provést k prokázání potřebných skutečností a ani nejsou předem upravena kritéria pravdivosti jednotlivých důkazů a stanoveno, jak má být hodnocena důkazní síla určitého důkazu.⁸

Podle profesora Musila je u dohody o vině a trestu doznání (resp. prohlášení o spáchání skutku, za který je stíhán) apriorně přiznávána větší důkazní váha než jiným důkazům a dochází tak k hypertrofii důkazního významu doznání obviněného ve smyslu *confessio corona probationum*.⁹ Ustanovení § 175a odst. 3 TŘ uvádí jako podmínku sjednání dohody o vině a trestu takové prohlášení obviněného, o jehož pravdivosti nejsou na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení důvodné pochybnosti. Otázkou zůstává, zda je tato formulace dostatečnou zárukou prověřování pravdivosti prohlášení nebo zda zůstane jen u teoretické podmínky, které v praxi nebude přikládán až takový význam.

Jistý rozpor vykazuje dohoda o vině a trestu také u zásad veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti, které jsou upraveny v § 2 odst. 10, 11 a 12 TŘ. Uvedený rozpor vyplývá ze skutečnosti, že nejpodstatnější část uzavírání dohody o vině a trestu probíhá v přípravném řízení, pouze za přítomnosti státního zástupce, obviněného a jeho obhájce (případně i za účasti poškozeného, který se však tomuto sjednávání z důvodu opětovného setkání s pachatelem bude možná často chtít raději

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. 784 s. ISBN 978-80-87212-30-1.

⁹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminálnístika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.

vyhnout). Veřejné je tak pouze rozhodování soudu o dohodě o vině a trestu.

V rámci rozhodování soudu o vině a trestu však soud může rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Neprovádí se klasické dokazování, ale soud pouze zkoumá, zda nedošlo k porušení zákonných podmínek pro sjednání dohody a zda dohoda není v některém směru zřejmě nesprávná či nepřiměřená. Zároveň se nepřipouští, aby soud aktivně zasahoval do sjednané dohody, navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám.¹⁰ Je proto možné, že v případě dohody o vině a trestu bude významně docházet nejen k redukci dokazování, ale bohužel také k určité redukci kontroly výkonu soudnictví ze strany veřejnosti.

4. MOŽNÉ PROBLEMATICKÉ MOMENTY SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DOHODY O VINĚ A TRESTU

Podle ustanovení § 175a odst. 1 TŘ, pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu. Na sjednání dohody o vině a trestu tak obviněný nemá nárok. Zda bude tento postup zvolen, je čistě na uvážení státního zástupce. Přitom lze očekávat, že uzavření takové dohody (a ulehčení práce orgánům činným v trestním řízení) bude aspoň minimálně kompenzováno určitým zvýhodněním při ukládání trestu. Může se tak stát, že pod vlivem osobního postoje státního zástupce k této novince v trestním řádu, případně na základě množství důkazů, které se podaří v přípravném řízení shromáždit, bude docházet k odlišným výsledkům řízení.

Pokud státní zástupce vnímá zavedení této změny pozitivně, bude se snažit ji využívat a obviněný bude mít tím pádem větší šanci na pro něj příznivější trest. Stejně tak pokud bude dokazování ve věci příliš složité a jeho výsledek ne zcela jednoznačný, může státní zástupce pod hrozbou neúspěchu při hlavním líčení řízení směřovat raději k uzavření dohody o vině a trestu (a k zvýhodnění obviněného). Za jinak totožných podmínek (závažnost činu, osobnost pachatele, možnost jeho nápravy), tak může docházet k udělování relativně výrazně odlišných trestů.

Podle pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce při zvažování vhodnosti jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce vezme do úvahy všechny relevantní okolnosti, zejména: povahu a

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

závažnost spáchaného trestného činu, chování obviněného po činu, zejména jeho projevenou lítost a snahu nahradit škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodného obohacení nebo snahu odstranit jiné škodlivé následky činu, zájmy poškozeného, dosavadní způsob života obviněného, pravděpodobný druh a výměru trestu, jestliže by obviněný byl uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby, veřejný zájem, na jehož základě by se věc měla projednat v řízení před soudem na podkladě obžaloby, zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci, pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky a náklady řízení před soudem.¹¹

Podle ustanovení § 175a odst. 2 TŘ státní zástupce k jednání o dohodě o vině a trestu předvolá obviněného. Jakým způsobem bude třeba dotčené osoby ke sjednání dohody předvolávat a jaké budou následky nedostavení se, však není podrobněji upraveno.¹²

Z ustanovení § 175a odst. 8 TŘ vyplývá, že dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zvlášť závažném zločinu a v řízení proti uprchlému (§ 302 až § 306a TŘ). Zvlášť závažným zločinem se podle § 14 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů, dále jen TZ, rozumí ty úmyslné trestné činy, za které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Zda a jakým způsobem omezit možnost využití dohody o vině a trestu bylo dlouho diskutovanou otázkou. Podle některých autorů lze dohodu o vině a trestu připustit ve vztahu ke kterémukoliv činu, stejně jako je tomu ve slovenské právní úpravě tohoto institutu.¹³ Podle jiných by pak takové řešení bylo zřejmě obtížně akceptovatelné jak pro část laické, tak i pro část odborné veřejnosti jako přílišná změna stávajícího systému, resp. jako určitá rezignace státu na standardní trestní řízení.¹⁴ Schválenou podobu tak lze podle mého názoru označit za přijatelný kompromis, jelikož k rozšíření využívání dohody o vině a trestu na všechny trestné činy bez výjimky lze v budoucnu vždy přistoupit, pokud se dohoda o vině a trestu osvědčí a její aplikace se obejde bez větších problémů.

Ve slovenské právní úpravě je výslovně upravena možnost soudu uložit trest odnětí svobody snížený o jednu třetinu pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby jako určitá forma zvýhodnění pro

¹¹ Nejvyšší státní zastupitelství České republiky: *Pokyn obecné povahy č. 7/2012* [online]. Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 15. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/pokyny-obecne-povahy-trestni>

¹² BASÍK, Michal. Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 4, s. 55-57. ISSN 1214-3758.

¹³ ŠABATA, Karel; Růžička, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 6, s. 6-14. ISSN 1214-3758.

¹⁴ KUČERA, Pavel; PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 7-8, s. 3-6. ISSN 1214-37589.

obviněného za jeho spolupráci (§ 39 odst. 4 zákona š. 301/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů).¹⁵ V české právní úpravě takové výslovně uvedené zvýhodnění chybí. Podle důvodové zprávy¹⁶ se při sjednávání dohody o vině a trestu uplatní všechna obecná ustanovení trestního zákoníku, včetně ustanovení o souhrnném a úhrnném trestu. Využití lze možnosti sjednat trest odnětí svobody v rámci snížení trestní sazby podle § 58 TZ, podle kterého má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené. Při posuzování podmínek pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody lze podle důvodové zprávy¹⁷ prohlášení obviněného o vině zohlednit především v rámci poměrů pachatele.

V souvislosti s možností určité formy zvýhodnění za uzavření dohody o vině a trestu je třeba opět uvést připomínku případného nerovného výsledku při jinak totožných okolnostech trestného činu. Otázkou je, zda je spravedlivé, aby se takového zvýhodnění dostalo pachateli jenom za to, že svým doznáním (prohlášením o spáchání skutku, za který je stíhán) usnadnil práci orgánům činným v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že mezi časté tresty ukládané v souvislosti s dohodami o vině a trestu bude patřit zejména trest peněžitý, je třeba brát v potaz i námitku sociální nespravedlnosti, jelikož zámožnější pachatelé budou mít ve srovnání s nemajetnými větší šanci, že jejich případ skončí uzavřením dohody o vině a trestu.¹⁸

Jedním z důvodů zavedení dohody o vině a trestu do českého práva byla také snaha ulevit přetíženému soudnímu systému, spolu s urychlením trestního řízení a snížením vynakládaných nákladů. Pokud se využívání tohoto institutu rozmůže, stejně jako např. na Slovensku, dá se snad, vzhledem k tomu, že soud bude ve většině případů pouze rozhodovat o schválení již předem dojednané dohody o vině a trestu, určitý efekt v ulehčení soudům očekávat. Jiná však bude situace u státních zástupců, na které naopak dopadá v souvislosti s dohodou o vině a trestu nejvíce povinností.

Otázka urychlení řízení tak bude pravděpodobně sporná. Velmi užitečným a rychlým řešením bude dohoda o vině a trestu

¹⁵ ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný zákon s komentářom*. Žilina: Eurokodex, 2006. 624 s. ISBN 80-88931-47-9.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

¹⁸ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.

v jednoduchých případech, kdy si je pachatel vědom toho, že spáchal trestný čin, důkazní situace i možnosti potrestání jsou všem stranám jasné a není o nich sporu a pachatel chce mít celou situaci co nejdříve za sebou. Naopak ve složitějších případech se mohou o podobě dohody o vině a trestu vést zdlouhavá a náročná vyjednávání, soudem může být rozhodnuto o odmítnutí návrhu a věc se následně může vrátit zpátky do přípravného řízení.

S problematikou snižováním nákladů souvisí nutná obhajoba obviněného, která byla stanovena v § 36 odst. 1 písm. d) TŘ jako jedna z podmínek uzavření dohody o vině a trestu. Podle M. Basíka bude z hlediska práce státního zástupce podstatné, že nebude-li ve věci dán jiný důvod nutné obhajoby, bude náklady spojené s ustanovením obhájce pro účely sjednání dohody o vině a trestu hradit státní zastupitelství ze svého rozpočtu. Praktickou využitelnost sjednávání dohody o vině a trestu tak může paradoxně snížit vědomí, že v bagatelních věcech bude sjednávání této dohody zbytečně drahé.¹⁹

Podle důvodové zprávy by měly být finanční náklady spojené se zavedením nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu kompenzovány úsporami dosaženými v důsledku skončení řízení před soudem prvního stupně. Nebude totiž třeba vynakládat další náklady na nutnou obhajobu, které by jinak vznikly v řízení před soudem druhého stupně na základě odvolání podaného některou ze stran řízení.²⁰ Tato argumentace však není zcela jasná, zejména proto, že opomíjí ty případy, u kterých o nutnou obhajobu nepůjde.

Na základě ustanovení § 179b odst. 5 TŘ může státní zástupce s podezřelým sjednat dohodu o vině a trestu také ve zkráceném přípravném řízení. Není-li zkrácené přípravné řízení skončeno ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, státní zástupce s přihlédnutím k okolnostem prodlouží lhůtu, v níž je třeba zkrácené přípravné řízení skončit, v případě sjednávání dohody o vině a trestu nejvýše o třicet dnů. Využívání dohody o vině a trestu v rámci zkráceného přípravného řízení se však ani přes prodloužení lhůty tohoto řízení nejeví jako příliš pravděpodobné (zejména z časových důvodů). Další prodloužování této lhůty by pak šlo proti logice zkráceného přípravného řízení.

Při snaze o uzavření dohody o vině a trestu je totiž zapotřebí zajistit podezřelému obhájce, korigovat aktivní spolupráci všech zúčastněných stran a dovést tyto strany k výsledné dohodě, což bude ve většině případů zřejmě náročnější (nejen časově) než pouze podat

¹⁹ BASÍK, Michal. Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 4, s. 55-57. ISSN 1214-3758.

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

návrh na potrestání podle ustanovení § 179c odst. 2 písm. a) TŘ.²¹ Otázkou je, zda z tohoto důvodu nepotká uzavření dohody o vině a trestu ve zkráceném řízení osud odložení věci při schválení narovnání ve zkráceném přípravném řízení (§ 179c odst. 2 písm. f) TŘ) a nestane se tak ne zcela praktickým a relativně málo využívaným institutem.

Podle ustanovení § 186 písm. g) TŘ může předseda senátu nařídít předběžné projednání obžaloby, má-li za to, že vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný. Jelikož státní zástupce může na základě vlastního posouzení zahájit návrh obviněného nebo i bez takového návrhu jednání o dohodě o vině a trestu, dá se předpokládat, že pokud by v daném případě byla dohoda možná, nejspíš by k ní na základě iniciativy jedné nebo druhé strany již došlo. Účel ustanovení § 186 písm. g) TŘ tak není zcela jasný.

Pokud soud dohodu o vině a trestu neschválí (§ 314r odst. 2 písm. TŘ), může podle § 314r odst. 3 písm. TŘ namísto vrácení věci do přípravného řízení oznámit své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, kteří mohou navrhnout nové znění dohody o vině a trestu. Za tímto účelem soud odročí veřejné zasedání. Pokud ve stanovené lhůtě nebude soudu předloženo nové znění dohody o vině a trestu, soud vrátí věc usnesením do přípravného řízení. Toto ustanovení jednak poněkud popírá samotnou podstatu dohody dvou stran, navíc se jeví jako ne zcela konzistentní se zněním důvodové zprávy, ve které se uvádí, že se nepřipouští, aby soud aktivně zasahoval do sjednané dohody a navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám, jelikož by se dostal z role nezávislého posuzovatele do role obdobné, jako mají strany.²²

Na jednoduchém případě lze v návaznosti na výše uvedené ilustrovat, že ani dobře míněná snaha o uzavření dohody o vině a trestu nemusí teoreticky vůbec vést ke zrychlení řízení a ušetření finančních prostředků. Strany se mohou snažit dohodnout, k dohodě o vině a trestu však nedojde, bude podána obžaloba, dojde k jejímu předběžnému projednání z důvodu, který je uveden v § 186 písm. g) TŘ, strany se vrátí zpět ke snaze sjednat dohodu o vině a trestu, tu se jim nakonec podaří uzavřít, soud však dohodu neschválí, oznámí stranám své výhrady a odročí veřejné zasedání, strany ve stanovené lhůtě předloží nové znění dohody a soud následně dohodu o vině a trestu schválí odsuzujícím rozsudkem. Podle ustanovení § 288 odst. 1 TŘ je však možné, že věc bude zapotřebí znovu posoudit vzhledem k tomu, že v původním řízení nebyly známy všechny

²¹ BASÍK, Michal. Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 4, s. 55-57. ISSN 1214-3758.

²² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].

rozhodné skutečnosti a důkazy důležité pro spravedlivé posouzení věci, přičemž tyto vyšly najevo až po právní moci rozhodnutí. V takovém případě lze uplatnit mimořádný opravný prostředek (obnovu řízení) a věc se tak nakonec může vrátit zpět do přípravného řízení.

K problematice dohody o vině a trestu lze ještě uvést, že v souvislosti se snahou vylepšit v trestním řízení postavení poškozeného je otázkou, zda nepodmínit schválení dohody o vině a trestu jeho souhlasem, případně dokonce samotnou náhradou škody nebo nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestným činem způsobena nebo vydáním bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno. Není totiž jasné, do jaké míry budou státní zástupci schopni a ochotni hájit zájmy poškozeného a jak často bude naopak docházet k odkazování poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Otázkou tak je, zda by dohoda o vině a trestu neměla být místo dohody dvou stran raději dohodou stran tří, tak aby v ní byl skutečně brán ohled i na stranu nejzranitelnější.

5. ZÁVĚR

Závěrem lze uvést, že dohoda o vině a trestu je v českém trestním právu stále trochu rozporuplnou novinkou. Přes poněkud kritický tón příspěvku bude pro české trestní právo patrně přínosem, zejména z důvodů zrychlení, zefektivnění a diferenciací řízení. Pokud se podaří překonat počáteční nedůvěru státních zástupců, lze v případě dohody o vině a trestu pravděpodobně očekávat podobný úspěch, jako má tento institut na Slovensku. Je však třeba mít na paměti problematiku současné právní úpravy a snažit se tuto úpravu vypracizovat na základě podnětů odborné veřejnosti a poznatků z jejího praktického uplatňování.

Literature:

- AULICKÝ, Petr. Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, roč. 10, č. 3, s. 32-35. ISSN 1214-3758.
- BASÍK, Michal. Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, roč. 10, č. 4, s. 55-57. ISSN 1214-3758.
- ČENTĚŠ, Jozef. Trestný zákon s komentářem. Žilina: Eurokodex, 2006. 624 s. ISBN 80-88931-47-9.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 11. 2012].
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. 784 s. ISBN 978-80-87212-30-1.

- KUČERA, Pavel; PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 7-8, s. 3-6. ISSN 1214-37589.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26. ISSN 1210-9150.
- Nejvyšší státní zastupitelství České republiky: Pokyn obecné povahy č. 7/2012 [online]. Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 15. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodiccka-innost-nsz/pokyny-obecne-povahy-trestni>
- NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 7-8, s. 28-31. ISSN 1211-2860.
- PIPEK, Jiří. Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000., roč. 139, č. 12, s. 1144-1181. ISSN 0231-6625.
- ŠABATA, Karel; Růžička, Miroslav. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 6, s. 6-14. ISSN 1214-3758.

Contact – email
206483@mail.muni.cz